

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ
της 21ης Φεβρουαρίου 1973 *

Στην υπόθεση 6/72,

Europemballage Corporation, με έδρα τις Βρυξέλλες (Βέλγιο),

και

Continental Can Company Inc., με έδρα τη Νέα Υόρκη (ΗΠΑ),

εκπροσωπούμενες από τους δικηγόρους Στουτγάρδης Alfred Gleiss, Helmuth Lutz, Christian Hootz, Martin Hirsch και Σία, καθώς και από τον Jean Loyrette, δικηγόρο Παρισιού, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον Georges Reuter, 7, avenue de l' Arsenal,

προσφεύγουσες,

κατά

Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενης από τους νομικούς της συμβούλους Bastiaan Van der Esch και Jochen Thiesing, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο το νομικό της σύμβουλο Emile Reuter, 4, boulevard Royal,

καθής,

που έχει ως αντικείμενο την ακύρωση της απόφασης της Επιτροπής της 9ης Δεκεμβρίου 1971 που εκδόθηκε στα πλαίσια μιας διαδικασίας εφαρμογής του άρθρου 86 της Συνθήκης, «Υπόθεση IV/26811 — Europemballage Corporation» (ABl. 1972, L 7),

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

συγκείμενο από τους R. Lecourt, πρόεδρο, R. Monaco (εισηγητή) και P. Pescatore, προέδρους τμήματος, A. M. Donner και H. Kutscher, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: K. Roemer
γραμματέας: A. Van Houtte

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

(το μέρος που περιέχει τα περιστατικά παραλείπεται)

Σκεπτικό

- 1 Με προσφυγή που ασκήθηκε στις 9 Φεβρουαρίου 1972, οι προσφεύγουσες ζήτησαν την ακύρωση της αποφάσεως της Επιτροπής της 9ης Δεκεμβρίου 1971 που προσήψε στην Continental Can Company Inc. (στο εξής αναφερόμενη ως «Continental») παράβαση του άρθρου 86 της Συνθήκης ΕΟΚ, ιδίως με την απόκτηση, μέσω της Euroemballage Corporation (στο εξής αναφερόμενης ως «Euroemballage»), του 80% περίπου των μετοχών και μετατρέψιμων ομολογιών της επιχείρησης Thomassen & Drijfer Verblifa N.V. (στο εξής αναφερόμενης ως «TDV»).

A — Επί του νομοτύπου της διοικητικής διαδικασίας

- 2 α) Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι η προσβαλλόμενη απόφαση είναι παράνομη, επειδή η Continental δεν είχε την ευκαιρία να καταστήσει γνωστή την άποψή της κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας, σύμφωνα προς τα άρθρα 19 του κανονισμού 17/62 του Συμβουλίου και 7 του κανονισμού 99/63 της Επιτροπής· και ότι θίγει έτσι το δικαίωμα ακροάσεως.
- 3 Είναι δεδομένο ότι με επιστολή της 14ης Μαΐου 1970, οι προσφεύγουσες, ενεργώντας διά του αντιπροσώπου τους, κάλεσαν την Επιτροπή, η οποία είχε προηγουμένως απευθύνει στην Continental ερωτήσεις σχετικές προς την απόκτηση

των μετοχών και ομολογιών της TDV, να τις απευθύνει στο εξής στην Europemballage.

Εξάλλου, από τα πρακτικά της ακροάσεως των μερών της 21ης Σεπτεμβρίου 1971, των οποίων η ακρίβεια βεβαιώθηκε από τις προσφεύγουσες, προκύπτει ότι, μεταξύ των προσώπων που συμμετέσχον σ' αυτή την ακρόαση, ήταν και ο Charles B. Stauffacher, υπό την ιδιότητά του ως μέλους του διοικητικού συμβουλίου των δύο προσφευγουσών.

Υπό τις περιστάσεις αυτές η Continental είχε προφανώς την ευκαιρία να εκθέσει την άποψή της κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας.

- 4 β) Οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται ότι η έκθεση των αιτιάσεων της 15ης Μαρτίου 1971 είναι ανεπαρκώς αιτιολογημένη, αφού η Επιτροπή περιορίστηκε σε εξαγγελία των αιτιάσεων που έκανε δεκτές, χωρίς να αναφέρει τους δικαιολογητικούς τους λόγους.

Η προσβαλλόμενη απόφαση είναι εξάλλου ανεπαρκώς αιτιολογημένη, επειδή περιορίζεται στην επανάληψη της εκθέσεως των αιτιάσεων της 15ης Μαρτίου 1971, χωρίς να λαμβάνει υπόψη την απάντηση που δόθηκε από τους ενδιαφερομένους στις 9 Αυγούστου 1971, και δεν αναφέρει επίσης τους λόγους που δικαιολογούν τις αιτιάσεις που έγιναν δεκτές.

- 5 Όσον αφορά την πρώτη αιτίαση, το άρθρο 4 του κανονισμού 99/63 προβλέπει ότι η Επιτροπή στις αποφάσεις της λαμβάνει υπόψη μόνο τις αιτιάσεις ως προς τις οποίες ο αποδέκτης της πράξεως είχε την ευκαιρία να καταστήσει γνωστή την άποψή του.

Η έκθεση των αιτιάσεων ανταποκρίνεται σ' αυτή την προϋπόθεση, αφού αναφέρει, έστω και περιληπτικά, αλλά κατά τρόπο σαφή, τα ουσιώδη πραγματικά περιστατικά επί των οποίων στηρίχτηκε η Επιτροπή.

Η τελευταία, στην ανακοίνωσή της της 15ης Μαρτίου 1971, εξέθεσε σαφώς τα ουσιώδη πραγματικά περιστατικά, επί των οποίων θεμελίωσε τις διατυπώμενες αιτιάσεις και ανέφερε σε ποιο βαθμό η Continental κατείχε δεσπόζουσα θέση και την εκμεταλλεύτηκε καταχρηστικά.

Άρα οι λόγοι που στρέφονται κατά της εκθέσεως των αιτιάσεων δεν είναι βάσιμοι.

- 6 Όσον αφορά τη δεύτερη αιτίαση, μολονότι η Επιτροπή οφείλει να αιτιολογεί την απόφασή της, δεν οφείλει πάντως να αντικρούει όλους τους ισχυρισμούς που προβλήθηκαν κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας.
- 7 γ) Οι προσφεύγουσες θεωρούν ότι η προσβαλλόμενη απόφαση είναι παράνομη, λόγω του ότι η επίδικη διαδικασία έφερε στην Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της 8ης Ιανουαρίου 1972 τον τίτλο «Continental Can Company», ενώ το γαλλικό κείμενο της αποφάσεως, το μόνο αυθεντικό, έφερε τον τίτλο «Euroemballage Corporation».
- 8 Το γεγονός αυτό δεν μπορεί να επηρεάσει την ισχύ της προσβαλλόμενης πράξης, λόγω του οικονομικού και νομικού δεσμού που υφίσταται μεταξύ Continental και Euroemballage.
- 9 δ) Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ακόμα ότι η επίδικη απόφαση είναι παράνομη, επειδή δεν κοινοποιήθηκε νόμιμα στην Continental. Η τελευταία παρέλαβε, κατά τη διάρκεια του μηνός Δεκεμβρίου 1971, μια ή δύο ταχυδρομικές επιστολές που της είχε απευθύνει η Επιτροπή, ενώ η επίδικη απόφαση θα έπρεπε να της κοινοποιηθεί διά της διπλωματικής οδού.
- 10 Κατά τη Συνθήκη, μια απόφαση κοινοποιείται δεόντως, μόλις ανακοινωθεί στον αποδέκτη της και αυτός είναι σε θέση να λάβει γνώση αυτής.

Αυτό συνέβη στην παρούσα περίπτωση, αφού η Continental έλαβε πράγματι γνώση της επίδικης αποφάσεως και δεν μπορεί, για να καταστήσει ανενεργό την ανακοίνωση, να επικαλεστεί τη δική της άρνηση να λάβει γνώση της αποφάσεως αυτής.

- 11 ε) Οι προσφεύγουσες ισχυρίζονται τέλος ότι η Επιτροπή παραβίασε το άρθρο 3 του κανονισμού 1/58 του Συμβουλίου, περί καθορισμού του γλωσσικού καθεστώτος της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, κατά το ότι όρισε ως αυθεντικό το γαλλικό κείμενο, αντί του γερμανικού, της προσβαλλόμενης απόφασης.
- 12 Κατά το άρθρο 3 αυτού του κανονισμού, τα κείμενα που απευθύνονται από τα όργανα της Κοινότητας σε πρόσωπα υπαγόμενα στη δικαιοδοσία ενός κράτους μέλους συντάσσονται στη γλώσσα αυτού του κράτους.

Επειδή οι προσφεύγουσες έχουν την εταιρική τους έδρα σε τρίτες χώρες, κατά την επιλογή της επίσημης γλώσσας της αποφάσεως έπρεπε να ληφθεί υπόψη η

σχέση κάθε προσφεύγουσας, εντός της κοινής αγοράς, με ένα κράτος μέλος της Κοινότητας.

Η Euroemballage είχε ανοίξει γραφείο στις Βρυξέλλες και είχε συντάξει τις γραπτές της παρατηρήσεις κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας στα γαλλικά.

Ενόψει αυτών των στοιχείων, η επιλογή της γαλλικής γλώσσας ως επίσημης γλώσσας της απόφασης δεν παρίσταται αντίθετη προς το άρθρο 3 του κανονισμού 1/58 του Συμβουλίου.

- 13 Άρα, οι λόγοι ακυρώσεως που στηρίζονται στο παράτυπο της διοικητικής διαδικασίας είναι απορριπτέοι.

B — Επί της αρμοδιότητας της Επιτροπής

- 14 Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι, κατά τις γενικές αρχές του διεθνούς δικαίου, η Continental, που έχει την εταιρική της έδρα εκτός της Κοινότητας, δεν υπάγεται ούτε στη διοικητική εξουσία της Επιτροπής ούτε στη δικαιοδοσία του Δικαστηρίου.

Επομένως, η Επιτροπή στερείται αρμοδιότητας να εκδώσει έναντι της Continental την επίδικη απόφαση και να της απευθύνει τη διαταγή που αναφέρεται στο άρθρο 2 αυτής της αποφάσεως.

Επιπλέον, η διωκόμενη από την Επιτροπή παρανομία δεν θα έπρεπε να καταλογιστεί απευθείας στην Continental, αλλά στην Euroemballage.

- 15 Οι προσφεύγουσες δεν μπορούν να αμφισβητήσουν ότι η Euroemballage, που ιδρύθηκε στις 20 Φεβρουαρίου 1970 από την Continental, είναι θυγατρική της τελευταίας.

Το γεγονός ότι η θυγατρική έχει διακεκριμένη νομική προσωπικότητα δεν αρκεί για να αποκλείσει τη δυνατότητα καταλογισμού της συμπεριφοράς της στη μητρική εταιρία.

Αυτό μπορεί να συμβεί ιδίως όταν η θυγατρική δεν καθορίζει κατά τρόπο αυτόνομο τη συμπεριφορά της στην αγορά, αλλά εφαρμόζει, κατά βάση, τις εντολές που της απευθύνει η μητρική εταιρία.

- 16 Είναι βέβαιο ότι η Continental ώθησε την Europemballage να προβεί, στις Κάτω Χώρες, σε πρόταση αγοράς προς τους μετόχους της TDV, προμηθευόντάς της τα απαραίτητα προς το σκοπό αυτό κεφάλαια.

Στις 8 Απριλίου 1970 η Europemballage προέβη σε αγορά των μετοχών και ομολογιών της TDV που προσφέρονταν εκείνη την ημερομηνία.

Συνεπώς αυτή η συναλλαγή, ενόψει της οποίας η Επιτροπή έλαβε την επίδικη απόφαση, πρέπει να καταλογιστεί όχι μόνο στην Europemballage αλλά και, κυρίως, στην Continental.

Μια τέτοια συναλλαγή, που επηρεάζει τις συνθήκες της αγοράς εντός της Κοινότητας, υπάγεται στην εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου.

Το γεγονός ότι η Continental δεν εδρεύει στο έδαφος κράτους μέλους της Κοινότητας δεν αρκεί για να την εξαιρέσει από την εφαρμογή αυτού του δικαίου.

- 17 Ο λόγος ακυρώσεως περί αναρμοδιότητας πρέπει, συνεπώς, να απορριφθεί.

Γ — *Επί του άρθρου 86 της Συνθήκης και της καταχρηστικής εκμεταλλεύσεως δεσπόζουσας θέσης*

- 18 Τα άρθρα 1 και 2 της αποφάσεως της Επιτροπής της 9ης Δεκεμβρίου 1971 προσάπτουν στην Continental παράβαση του άρθρου 86 της Συνθήκης ΕΟΚ, επειδή η επιχείρηση αυτή εκμεταλλεύθηκε κατά τρόπο καταχρηστικό τη δεσπόζουσα θέση που κατείχε, μέσω της Schmalbach-Lubeca-Werke AG, στο Braunschweig (στο εξής αναφερόμενης ως «SLW»), επί σημαντικού τμήματος της κοινής αγοράς, στην αγορά ελαφρών συσκευασιών για κονσέρβες κρέατος, αλλαντικών, ψαριών και μαλακοστράκων, καθώς και στην αγορά των μεταλλικών πωμάτων για γυάλινες φιάλες.

- 19 Κατά το άρθρο 1, αυτή η καταχρηστική εκμετάλλευση συνίσταται για την Continental στο γεγονός ότι αγόρασε τον Απρίλιο 1970 μέσω της θυγατρικής της Europemballage περίπου 80% των μετοχών και μετατρέψιμων ομολογιών της TDV.

Αυτή η αγορά οδήγησε σε κατάργηση, στην πράξη, του ανταγωνισμού για τα προϊόντα συσκευασίας που προαναφέρθηκαν εντός σημαντικού τμήματος της κοινής αγοράς.

Οι προσφεύγουσες υποστηρίζουν ότι η Επιτροπή προσπαθεί έτσι, με εσφαλμένη ερμηνεία του άρθρου 86 της Συνθήκης και υπερβαίνοντας τα όρια των εξουσιών της, να εισαγάγει, στο πλαίσιο αυτής της διατάξεως, έλεγχο επί των συγκεκριμένων επιχειρήσεων.

Μια τέτοια απόπειρα θα αντέβαινε στη θέληση των συντακτών της Συνθήκης, όπως αυτή προκύπτει όχι μόνο από τη γραμματική ερμηνεία του άρθρου 86, αλλά και από συγκριτική εξέταση της Συνθήκης ΕΟΚ με τη Συνθήκη ΕΚΑΧ και τις εθνικές νομοθεσίες των κρατών μελών.

Τα παραδείγματα καταχρηστικής εκμεταλλεύσεως δεσπόζουσας θέσης που αναφέρονται στο άρθρο 86 επιβεβαιώνουν αυτό το συμπέρασμα, αφού δείχνουν ότι η Συνθήκη αντιμετώπισε μόνο πρακτικές που έχουν επίπτωση στην αγορά και επιφέρουν ζημία στους καταναλωτές ή τους εμπορικούς εταίρους.

Εξάλλου από το άρθρο 86 προκύπτει ότι η χρησιμοποίηση της οικονομικής ισχύος που παρέχει η δεσπόζουσα θέση θα σήμαινε καταχρηστική εκμετάλλευση αυτής της θέσεως, μόνο εάν αποτελούσε το μέσο χάρις στο οποίο πραγματοποιείται η κατάχρηση.

Τα διαρθρωτικά μέτρα των επιχειρήσεων, όπως η ενίσχυση μιας δεσπόζουσας θέσης μέσω συγκεντρώσεως, δεν υπάγονται, αντίθετα, στην καταχρηστική εκμετάλλευση αυτής της θέσεως, υπό την έννοια του άρθρου 86 της Συνθήκης.

Η προσβαλλόμενη απόφαση είναι λοιπόν άκυρη επειδή στερείται του αναγκαίου νομίμου ερείσματος.

- 20 Το άρθρο 86, εδάφιο 1, της Συνθήκης ορίζει ότι «είναι ασυμβίβαστη με την κοινή αγορά και απαγορεύεται, κατά το μέτρο που δύναται να επηρεάσει το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών, η καταχρηστική εκμετάλλευση από μία ή περισσότερες επιχειρήσεις της δεσποζούσης θέσεώς τους εντός της κοινής αγοράς ή σημαντικού τμήματός της».

Τίθεται το ζήτημα εάν με την έκφραση «καταχρηστική εκμετάλλευση» το άρθρο 86 εννοεί μόνο τους τρόπους συμπεριφοράς της επιχειρήσεως που μπορούν να επηρεάσουν άμεσα την αγορά και να ζημιώσουν την παραγωγή και τη διανομή, τους χρήστες ή τους καταναλωτές, ή αν αναφέρεται επίσης στις διαρθρωτικές μεταβολές της επιχειρήσεως, που θα οδηγούσαν σε σοβαρή αλλοίωση του ανταγωνισμού εντός σημαντικού τμήματος της κοινής αγοράς.

- 21 Η διάκριση μεταξύ των μέτρων που επηρεάζουν τη διάρθρωση της επιχειρήσεως και των πρακτικών που έχουν επιπτώσεις στην αγορά δεν είναι καθοριστική, επειδή κάθε διαρθρωτικό μέτρο μπορεί να έχει επίπτωση στις συνθήκες της αγοράς, από την στιγμή που αυξάνει τις διαστάσεις και την οικονομική ισχύ της επιχειρήσεως.
- 22 Για την επίλυση αυτού του προβλήματος πρέπει να ληφθούν υπόψη συγχρόνως το πνεύμα, η οικονομία και το γράμμα του άρθρου 86, καθώς και το σύστημα και οι σκοποί της Συνθήκης.

Συνεπώς, η σύγκριση αυτού του άρθρου με ορισμένες διατάξεις της Συνθήκης ΕΚΑΧ δεν θα ήταν κρίσιμη για την επίλυση των εν λόγω ζητημάτων.

- 23 Το άρθρο 86 υπάγεται στο κεφάλαιο που είναι αφιερωμένο στους κοινούς κανόνες που καθορίζουν την πολιτική της Κοινότητας στον τομέα του ανταγωνισμού.

Αυτή η πολιτική απορρέει από το άρθρο 3, στοιχείο στ, της Συνθήκης, που προβλέπει ότι η δράση της Κοινότητας περιλαμβάνει την εγκαθίδρυση καθεστώτος που εξασφαλίζει ανόθευτο ανταγωνισμό εντός της κοινής αγοράς.

Η επιχειρηματολογία των προσφευγουσών, κατά την οποία αυτή η διάταξη περιέχει μόνο ένα γενικό πρόγραμμα, στερούμενο εννόμων αποτελεσμάτων, παραγνωρίζει ότι το άρθρο 3 θεωρεί την επιδίωξη των στόχων που εξαγγέλλει απαραίτητη για την εκπλήρωση της αποστολής που έχει ανατεθεί στην Κοινότητα.

Όσον αφορά ειδικότερα το στοιχείο στ, πρόκειται για στόχο που βρίσκει εφαρμογή σε περισσότερες διατάξεις της Συνθήκης, των οποίων καθορίζει την ερμηνεία.

- 24 Προβλέποντας την εγκαθίδρυση καθεστώτος που εξασφαλίζει ανόθευτο ανταγωνισμό εντός της κοινής αγοράς, το άρθρο 3, στοιχείο στ απαιτεί, κατά μείζονα λόγο, τη μη κατάργηση του ανταγωνισμού.

Αυτή η απαίτηση είναι τόσο ουσιώδης, ώστε χωρίς αυτή, πολυάριθμες διατάξεις της Συνθήκης δεν θα είχαν αντικείμενο.

Ανταποκρίνεται εξάλλου στις επιταγές του άρθρου 2 της Συνθήκης, που αναθέτει στην Κοινότητα την αποστολή «να προάγει την αρμονική ανάπτυξη των οικονομικών δραστηριοτήτων στο σύνολο της Κοινότητας».

Έτσι, οι περιορισμοί του ανταγωνισμού που επιτρέπει η Συνθήκη υπό ορισμένες προϋποθέσεις, για λόγους που απορρέουν από την ανάγκη συμβιβασμού των διαφόρων επιδιωκόμενων στόχων, έχουν ως όριο τις απαιτήσεις των άρθρων 2 και 3, η υπέρβαση του οποίου θα ενείχε τον κίνδυνο να θιγούν οι σκοποί της κοινής αγοράς από την κάμψη της λειτουργίας του ανταγωνισμού.

- 25 Για την τήρηση των αρχών και την επίτευξη των στόχων που εξαγγέλλονται στα άρθρα 2 και 3 της Συνθήκης, τα άρθρα 85 έως 90 προέβλεψαν γενικούς κανόνες που εφαρμόζονται επί των επιχειρήσεων.

Το άρθρο 85 αφορά συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων, αποφάσεις ενώσεων επιχειρήσεων και εναρμονισμένες πρακτικές, ενώ το άρθρο 86 αφορά τη μονομερή δράση μιας ή περισσότερων επιχειρήσεων.

Σε διαφορετικά επίπεδα, τα άρθρα 85 και 86 έχουν το ίδιο αντικείμενο, δηλαδή τη διατήρηση ενός πραγματικού ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς. Η αλλοίωση του ανταγωνισμού, που απαγορεύεται, όταν προκύπτει από τους τρόπους συμπεριφοράς που αναφέρονται στο άρθρο 85, δεν μπορεί να καταστεί νόμιμη, όταν οι τρόποι αυτοί συμπεριφοράς, στεφόμενοι από επιτυχία, με τις ενέργειες μιας δεσπόζουσας επιχείρησης, κατορθώνουν να καταλήξουν σε συσσωμάτωση των επιχειρήσεων.

Ελλείψει ρητών διατάξεων, δεν θα μπορούσε να υποθεθεί ότι η Συνθήκη, η οποία με το άρθρο 85 α απαγορεύει ορισμένες αποφάσεις απλών ενώσεων επιχειρήσεων που νοθεύουν τον ανταγωνισμό χωρίς να τον καταργούν, θεωρεί εντούτοις στο άρθρο 86 νόμιμο να μπορούν οι επιχειρήσεις, αφού πραγματοποιήσουν μια οργανική ενότητα, να επιτύχουν δεσπόζουσα ισχύ τέτοια, ώστε να αποκλείεται στην πράξη κάθε σοβαρή δυνατότητα ανταγωνισμού. Μια τέτοια διαφορά στη νομική μεταχείριση θα δημιουργούσε διάσταση στο σύνολο των κανόνων του ανταγωνισμού που θα μπορούσε να θέσει σε κίνδυνο την ορθή λειτουργία της κοινής αγοράς.

Αν πράγματι αρκούσε, για την παράκαμψη των απαγορεύσεων του άρθρου 85, να επιτύχουν οι συμπράξεις ένα τέτοιο βαθμό προσεγγίσεως μεταξύ των επιχειρήσεων, ώστε να διαφεύγουν της εφαρμογής αυτού του άρθρου, χωρίς να εμπίπτουν στο άρθρο 86, θα καθίστατο νόμιμη η στεγανοποίηση ενός σημαντικού τμήματος της κοινής αγοράς, σε αντίθεση προς τις θεμελιώδεις αρχές της.

Η προσπάθεια των συντακτών της Συνθήκης να διατηρήσουν στην αγορά, στις περιπτώσεις επιτρεπτών περιορισμών ανταγωνισμού, τη δυνατότητα ενός πραγ-

ματικού ή δυνατού ανταγωνισμού διευκρινίζεται ρητά στο άρθρο 85, παράγραφος 3 β της Συνθήκης.

Αν το άρθρο 86 δεν περιέχει την ίδια ρητή διευκρίνιση, αυτό οφείλεται στο ότι το καθεστώς που θέσπισε για τις δεσπόζουσες θέσεις δεν επιδέχεται, αντίθετα από το άρθρο 85, παράγραφος 3, εξαιρέσεις από την απαγόρευση.

Στην περίπτωση ενός τέτοιου καθεστώτος, ο σεβασμός των θεμελιωδών στόχων της Συνθήκης, ιδίως του στόχου του άρθρου 3, στοιχείο στ, απορρέει από την αναγκαστική ισχύ που αποδίδεται σε αυτούς τους στόχους.

Εν πάση περιπτώσει, τα άρθρα 85 και 86 δεν μπορούν να ερμηνευτούν κατά τρόπο αντιφατικό, ενώ αποτελούν την εφαρμογή του ίδιου στόχου.

- 26 Υπό το πρίσμα αυτών των σκέψεων πρέπει να ερμηνευτεί η προϋπόθεση που επιβάλλεται από το άρθρο 86, κατά την οποία, για να απαγορευτεί η εκμετάλλευση δεσπόζουσας θέσης, η θέση αυτή πρέπει να έχει ασκηθεί κατά τρόπο καταχρηστικό.

Η διάταξη αυτή απαριθμεί ορισμένο αριθμό καταχρηστικών πρακτικών που απαγορεύει.

Πρόκειται για ενδεικτική απαρίθμηση, η οποία δεν εξαντλεί τους τρόπους καταχρηστικής εκμεταλλεύσεως δεσπόζουσας θέσης που απαγορεύονται από τη Συνθήκη.

Άλλωστε, όπως προκύπτει και από τα στοιχεία γ και δ της παραγράφου 2, η διάταξη αυτή δεν αφορά μόνο τις πρακτικές που μπορούν να προκαλέσουν άμεση ζημία στους καταναλωτές, αλλ' επίσης και αυτές που τους προκαλούν ζημία θίγοντας μια πραγματική διάρθρωση ανταγωνισμού, σαν την αναφερόμενη στο άρθρο 3, στοιχείο στ, της Συνθήκης.

Μπορεί, επομένως, να αποτελέσει κατάχρηση εκ μέρους μιας επιχειρήσεως που κατέχει δεσπόζουσα θέση το γεγονός της ενισχύσεως αυτής της θέσεως σε σημείο τέτοιο, ώστε ο βαθμός επικρατήσεως που επιτυγχάνεται έτσι να εμποδίζει ουσιαστικά τον ανταγωνισμό, δηλαδή να επιτρέπει τη διατήρηση μόνο των επιχειρήσεων που εξαρτώνται, ως προς την συμπεριφορά τους, από τη δεσπόζουσα επιχείρηση.

- 27 Επειδή αυτό είναι το νόημα και το πεδίο εφαρμογής του άρθρου 86 της Συνθήκης, το αναφερόμενο από τις προσφεύγουσες πρόβλημα του αιτιώδους συνδέσμου, ο οποίος, κατά τη γνώμη τους, θα έπρεπε να υφίσταται μεταξύ της δεσπόζουσας θέσης και της καταχρηστικής εκμεταλλεύσεως, δεν παρουσιάζει ενδιαφέρον, αφού η ενίσχυση της θέσεως που κατέχει η επιχείρηση μπορεί να είναι καταχρηστική και να απαγορεύεται από το άρθρο 86 της Συνθήκης, όποια και αν είναι τα μέσα ή οι διαδικασίες που χρησιμοποιήθηκαν προς αυτό το σκοπό, από τη στιγμή που θα είχε τα αποτελέσματα που περιγράφηκαν παραπάνω.

Δ — Επί των πραγματικών στοιχείων της αιτιολογίας της αποφάσεως

- 28 Προς στήριξη της αποφάσεώς της, η Επιτροπή θεώρησε ότι η αγορά πλειοψηφικής συμμετοχής στο κεφάλαιο ανταγωνίστριας επιχειρήσεως από επιχείρηση ή όμιλο επιχειρήσεων που ήδη κατέχουν δεσπόζουσα θέση μπορούσε, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, να αποτελέσει καταχρηστική εκμετάλλευση αυτής της θέσεως.

Αυτό θα συνέβαινε στην περίπτωση, κατά την οποία μια επιχείρηση που κατέχει δεσπόζουσα θέση ενισχύει αυτήν την τελευταία μέσω συγκεντρώσεως, από τη στιγμή που ο πραγματικός ή δυνατός ανταγωνισμός καταργείται στην πράξη για τα σχετικά προϊόντα επί σημαντικού τμήματος της κοινής αγοράς.

- 29 Αν, πράγματι, μπορεί, ανεξάρτητα από κάθε πταίσμα, να θεωρηθεί καταχρηστική η κατοχή δεσπόζουσας θέσης που φθάνει σε σημείο τέτοιο, ώστε να παρακάμπτονται οι στόχοι της Συνθήκης από μια τόσο ουσιώδη μεταβολή της διαρθρώσεως της προσφοράς, ώστε να κινδυνεύει σοβαρά η ελευθερία της συμπεριφοράς του καταναλωτή στην αγορά, η κατάργηση στην πράξη κάθε ανταγωνισμού εμπίπτει αναγκαστικά σε ένα τέτοιο πλαίσιο.

Μολονότι δεν απαιτείται σε όλες τις περιπτώσεις μια προϋπόθεση τόσο περιοριστική, όπως η κατάργηση κάθε ανταγωνισμού, από τη στιγμή που η Επιτροπή στήριξε την απόφασή της σε τέτοια κατάργηση, έπρεπε να τη δικαιολογήσει επαρκώς από νομική άποψη ή τουλάχιστον να αποδείξει ότι ο ανταγωνισμός επηρεαζόταν τόσο σημαντικά, ώστε οι εναπομένοντες ανταγωνιστές δεν ήταν σε θέση να αποτελέσουν επαρκές αντίβαρο.

- 30 Προκειμένου να δικαιολογήσει τη θέση της, η Επιτροπή εξήτασε τις συνέπειες της επίδικης συγκεντρώσεως υπό διαφορετικές απόψεις.

Στο σημείο αυτό πρέπει να διακρίνει κανείς στην αιτιολογία της αποφάσεώς της τέσσερα βασικά στοιχεία, δηλαδή: α) το τμήμα της αγοράς των σχετικών

προϊόντων που κατέχουν τώρα οι συγκεντρωθείσες επιχειρήσεις, β) τις σχετικές αναλογίες της νέας μονάδας που συγκροτήθηκε με τη συγκέντρωση σε σχέση προς τους ενδεχόμενους ανταγωνιστές στην αγορά, γ) την οικονομική ισχύ της πελατείας έναντι της νέας μονάδας και δ) το δυνατό ανταγωνισμό εκ μέρους είτε των παραγωγών των ίδιων προϊόντων που βρίσκονται σε γεωγραφικά διαφορετικές αγορές είτε των παραγωγών άλλων προϊόντων που βρίσκονται εντός της κοινής αγοράς.

Εξετάζοντας αυτά τα διαφορετικά στοιχεία, η απόφαση στηρίχθηκε στο πολύ υψηλό ποσοστό του μεριδίου που κατείχε η SLW επί της αγοράς μεταλλικών κονσερβών, στην ασθενή ανταγωνιστική θέση των ανταγωνιστών που απέμειναν στην αγορά, στην οικονομική αδυναμία της πλειοψηφίας των καταναλωτών σε σχέση προς αυτή της νέας μονάδας και στους πολλαπλούς νομικούς και πραγματικούς δεσμούς μεταξύ της Continental και των ενδεχόμενων ανταγωνιστών, αφενός, και τις οικονομικές και τεχνικές δυσκολίες εισόδου σε μια αγορά που χαρακτηρίζεται από ισχυρή συγκέντρωση, αφετέρου.

- 31 Οι προσφεύγουσες αμφισβητούν την ακρίβεια των δεδομένων επί των οποίων η Επιτροπή στήριξε την απόφασή της.

Από το γεγονός ότι το μερίδιο της αγοράς που κατέχει η SLW ήταν ήδη περίπου 70 έως 80% για τις συσκευασίες που προορίζονται για κονσέρβες προϊόντων κρέατος, 80 έως 90% για τις συσκευασίες που προορίζονται για προϊόντα αλείας και 50 έως 55% για τα μεταλλικά πώματα, εκτός από τα πώματα-κορώνες, ποσοστά που ήταν άλλωστε υπερβολικά υψηλά και που δεν θα μπορούσαν να αποδειχθούν από την καθής, δεν μπορεί να συμπεράνει κανείς ότι αυτή η επιχείρηση δεσπόζει στην αγορά ελαφρών μεταλλικών συσκευασιών.

Εξάλλου, η απόφαση απέκλεισε τη δυνατότητα ανταγωνισμού με υποκατάστατα προϊόντα (γυάλινες και πλαστικές συσκευασίες), βασιζόμενη σε σκέψεις που δεν αντέχουν σε έλεγχο.

Συνεπώς, τα επιχειρήματα σχετικά με τις δυνατότητες πραγματικού ή δυνατού ανταγωνισμού και με τη δήθεν ασθενή θέση των καταναλωτών δεν είναι ουσιώδη.

- 32 Τόσο κατά την εκτίμηση της δεσπόζουσας θέσης της SLW, όσο και κατά την εκτίμηση των συνεπειών της επίδικης συγκεντρώσεως, η οριοθέτηση της σχετικής αγοράς έχει ουσιώδη σημασία, επειδή οι δυνατότητες ανταγωνισμού μπορούν να κριθούν μόνο βάσει των χαρακτηριστικών των οικείων προϊόντων, δυνάμει των οποίων τα προϊόντα αυτά θα ήταν ιδιαίτερα κατάλληλα για την ικα-

νοποίηση των παγίων αναγκών και θα μπορούσαν δύσκολα να αντικατασταθούν από άλλα.

- 33 Στο σημείο αυτό, η απόφαση, στις αιτιολογικές σκέψεις 5 έως 7 του δεύτερου μέρους της, αναφέρει, τη μία μετά την άλλη, μια «αγορά ελαφρών συσκευασιών που προορίζονται για κονσέρβες προϊόντων κρέατος», μια «αγορά ελαφρών συσκευασιών που προορίζονται για κονσέρβες προϊόντων της αλιείας» και μια «αγορά μεταλλικών πωμάτων, εκτός από πάματα-κορώνες, που προορίζονται για την κονσερβοποιία», οι οποίες ελέγχονται και οι τρεις από την SLW ή επί των οποίων η επίδικη συγκέντρωση τείνει να καταργήσει τον ανταγωνισμό.

Εντούτοις παραλείπει να διευκρινίσει, με βάση ποιες ιδιομορφίες αυτές οι τρεις αγορές διακρίνονται ή μια από την άλλη και πρέπει, συνεπώς, να λαμβάνονται υπόψη χωριστά.

Εξάλλου δεν αναφέρεται επίσης με βάση ποιες ιδιομορφίες διακρίνονται αυτές οι τρεις αγορές από τη γενική αγορά ελαφρών μεταλλικών συσκευασιών, ιδίως όσον αφορά τις μεταλλικές συσκευασίες για κονσέρβες φρούτων και λαχανικών, συμπυκνωμένου γάλακτος, ελαιολάδου, χυμών φρούτων και τεχνοχημικών προϊόντων.

Πράγματι, για να είναι δυνατόν να θεωρηθεί ότι τα εν λόγω προϊόντα συνιστούν διακεκριμένη αγορά, πρέπει να εξατομικευθούν όχι μόνο με βάση το απλό γεγονός της χρησιμοποίησής τους για τη συσκευασία ορισμένων προϊόντων, αλλά και με βάση τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά παραγωγής που τα καθιστούν κατάλληλα για τον ειδικό αυτό προορισμό.

Επομένως, η κατοχή δεσπόζουσας θέσης στην αγορά ελαφρών μεταλλικών συσκευασιών προοριζομένων για κονσέρβες κρέατος και ψαριού δεν μπορεί να είναι αποφασιστικής σημασίας, εφόσον δεν έχει αποδειχθεί ότι οι ανταγωνιστές σ' άλλους τομείς της αγοράς των ελαφρών μεταλλικών συσκευασιών δεν μπορούν, ύστερα από απλή προσαρμογή, να παρουσιαστούν στην αγορά με ισχύ επαρκή, ώστε να αποτελέσουν σοβαρό αντίβαρο.

- 34 Εξάλλου, η ίδια η απόφαση περιέχει στοιχεία που μπορούν να προκαλέσουν αμφιβολίες, ως προς το εάν οι τρεις αγορές αποτελούν αγορές διακεκριμένες από άλλες αγορές ελαφρών μεταλλικών συσκευασιών, και οδηγούν στη σκέψη ότι οι αγορές αυτές αποτελούν τμήμα μιας ευρύτερης αγοράς.

Η απόφαση, στο πρώτο τμήμα της αιτιολογίας, που ασχολείται, υπό το στοιχείο ι, με τους κύριους ανταγωνιστές της SLW στη Δυτική Γερμανία και της TDV στην BENELUX, αναφέρει μια γερμανική επιχείρηση, που κατέχει ένα μερίδιο επί της παραγωγής ελαφρών μεταλλικών συσκευασιών που προορίζονται για κονσέρβες φρούτων και λαχανικών μεγαλύτερο από αυτό της SLW, και μια επιχείρηση που ικανοποιεί το 38 έως 40% της γερμανικής ζήτησεως πωμάτων-κορωών, πράγμα που φαίνεται να επιβεβαιώνει το ότι η παραγωγή μεταλλικών κονσερβών κρέατος και ψαριού δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη χωριστά από την παραγωγή κονσερβών με διαφορετικό προορισμό και ότι η παραγωγή μεταλλικών πωμάτων δεν μπορεί να εξεταστεί, χωρίς να ληφθεί υπόψη η παραγωγή των πωμάτων-κορωών.

Στη συνέχεια, η απόφαση, ασχολούμενη, στο δεύτερο τμήμα της, υπό τον αριθμό 16, με τις δυνατότητες ανταγωνισμού με υποκατάστατα, αντί να περιοριστεί στις τρεις μόνο «αγορές», αναφέρει επίσης την αγορά ελαφρών μεταλλικών συσκευασιών που έχουν άλλους προορισμούς, για να καταλήξει στο ότι οι μη μεταλλικές συσκευασίες μπορούν να υποκατασταθούν σε αυτές εντός περιορισμένων ορίων.

Το γεγονός ότι κατά τη διάρκεια της διαδικασίας η Επιτροπή δεν κατόρθωσε να στηρίξει αυτόν τον ισχυρισμό ενόψει των πραγματικών περιστατικών που επικαλέστηκε η προσφεύγουσα, δείχνει, από μόνο του την ανάγκη επαρκώς σαφούς οριοθέτησεως της αγοράς που πρέπει να ληφθεί υπόψη για να επιτραπεί η εκτίμηση της συγκριτικής ισχύος των επιχειρήσεων σε μια τέτοια αγορά.

- 35 Η απόφαση, παραλείποντας να διευκρινίσει τα χαρακτηριστικά των μεταλλικών συσκευασιών που προορίζονται για κονσέρβες κρέατος ή προϊόντα της αλιείας και τα χαρακτηριστικά των μεταλλικών πωμάτων, εκτός από τα πώματα-κορώνες, που προορίζονται για την κονσερβοποιία, βάσει των οποίων τα προϊόντα αυτά θα αποτελούσαν ισάριθμες διακεκριμένες αγορές, επιδεκτικές ελέγχου από ένα παραγωγό που θα κατείχε το μεγαλύτερο μερίδιο αυτών των αγορών, πάσχει, για το λόγο αυτό, από μια βασική αβεβαιότητα που έχει επιπτώσεις στα άλλα στοιχεία, από τα οποία συνήγαγε την απουσία ανταγωνισμού, πραγματικού ή δυνατού, στην εν λόγω αγορά.

Όσον αφορά ιδίως τον ανταγωνισμό των άλλων κατασκευαστών μεταλλικών συσκευασιών, η Επιτροπή υποστήριξε, κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, ότι οι αδειούχοι εκμεταλλεύσεως της Continental «συμφώνησαν μεταξύ τους να θέσουν περιορισμούς στον ανταγωνισμό στα πλαίσια της λεγόμενης συμφωνίας ανταλλαγής πληροφοριών» που περιγράφεται στην αιτιολογική σκέψη Δ, 4, στοιχείο β, υποστηρίζει όμως, εξάλλου, ότι η TDV και η SLW είχαν «τη δυνατότητα να ασκήσουν αμοιβαίο ανταγωνισμό».

Το επιχείρημα που επικαλείται η αιτιολογική σκέψη 19, κατά το οποίο τα εργοστάσια ορισμένων κατασκευαστών που βρίσκονται σε κράτη όμορα της Δυτικής Γερμανίας είναι πολύ απομακρυσμένα από τους περισσότερους γερμανούς καταναλωτές, ώστε να μπορούν αυτοί οι τελευταίοι να τους εμπιστευθούν κατά τρόπο μόνιμο τον ανεφοδιασμό τους, δεν δικαιολογήθηκε και συμβιβάζεται άλλωστε δύσκολα προς τον ισχυρισμό της αιτιολογικής σκέψεως 25, α, κατά τον οποίο τα όρια οικονομικής αποδοτικότητας για τις μεταφορές κενών συσκευασιών τοποθετούνται μεταξύ 150 και 200 χιλιομέτρων για τις σχετικά ογκώδεις συσκευασίες και μεταξύ 500 και 1000 χιλιομέτρων για τις μικρότερες συσκευασίες.

Επιπλέον, στην περίπτωση των μεταλλικών πωμάτων, δεν αμφισβητείται ότι τα έξοδα μεταφοράς δεν παίζουν σημαντικό ρόλο.

- 36 Όσον αφορά εξάλλου το δυνατό ανταγωνισμό των μεγάλων αγοραστών που μπορούν να γίνουν ιδιοκατασκευαστές, η προσβαλλόμενη απόφαση υποστηρίζει, στην αιτιολογική της σκέψη 18, ότι ένας τέτοιος ανταγωνισμός θα αποκλειόταν από το μέγεθος των αναγκαίων επενδύσεων για μια ολοκληρωμένη εργοστασιακή κατασκευή και από το τεχνολογικό προβάδισμα του ομίλου Continental σ' αυτόν τον τομέα, ενώ η αιτιολογική σκέψη I, αριθ. 3, τελευταίο εδάφιο, διευκρινίζει ότι στη βελγική αγορά η κονσερβοποιία Marie-Thumas κατασκεύαζε, μέσω της θυγατρικής της Eurocan, μεταλλικές συσκευασίες προς ίδια χρήση και προς πώληση σε άλλους καταναλωτές.

Αυτή η αντίφαση επιβεβαιώνει την αβεβαιότητα της Επιτροπής ως προς την οριοθέτηση της ή των οικείων αγορών.

Η απόφαση αναφέρει, εξάλλου, στην αιτιολογική της σκέψη 30, στοιχείο ε, ότι «με εξαίρεση την Marie-Thumas-Eurocan, οι ιδιοκατασκευαστές δεν κατασκευάζουν περισσότερο από ό,τι καταναλώνουν και δεν προσφέρουν κενές μεταλλικές συσκευασίες στην αγορά», ενώ στην αιτιολογική σκέψη K, αριθ. 2, δεύτερο εδάφιο, αναφέρει ότι μερικοί γερμανοί ιδιοκατασκευαστές άρχισαν εντούτοις να εμπορεύονται την πλεονασματική τους παραγωγή μεταλλικών συσκευασιών.

Από τα στοιχεία αυτά προκύπτει ότι ορισμένες επιχειρήσεις, που προχώρησαν ήδη σε ολοκληρωμένη κατασκευή συσκευασιών, μπόρεσαν να υπερνικήσουν τις δυσκολίες σχετικά με τα τεχνολογικά εμπόδια, χωρίς να είναι δυνατό να συναχθούν από την απόφαση στοιχεία για την εκτίμηση της ανταγωνιστικής ικανότητας αυτών των επιχειρήσεων.

Αυτές οι αιτιολογικές σκέψεις εμφανίζουν λοιπόν νέες αντιφάσεις που θίγουν επίσης το κύρος της προσβαλλόμενης απόφασεως.

- 37 Από το σύνολο αυτών των σκέψεων προκύπτει ότι η απόφαση δεν αναφέρει επαρκώς τα πραγματικά περιστατικά και τις εκτιμήσεις επί των οποίων στηρίζεται.

Συνεπώς πρέπει να ακυρωθεί.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

έχοντας υπόψη τα διαδικαστικά έγγραφα,

αφού άκουσε την έκθεση του εισηγητή δικαστή, τις αγορεύσεις των διαδίκων, τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα,

έχοντας υπόψη τη Συνθήκη περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, ιδίως τα άρθρα 2, 3, 85 και 86, το Πρωτόκολλο περί του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και τον κανονισμό διαδικασίας του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων,

απορρίπτοντας κάθε αντίθετο αίτημα, αποφασίζει:

Ακυρώνει την απόφαση της Επιτροπής της 9ης Δεκεμβρίου 1971 που εκδόθηκε στα πλαίσια διαδικασίας εφαρμογής του άρθρου 86 της Συνθήκης ΕΟΚ (IV/26811 Europemballage Corporation).

Lecourt

Monaco

Pescatore

Donner

Kutscher

Δημοσιεύτηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 21 Φεβρουαρίου 1973.

Ο γραμματέας
A. Van Houtte

Ο Πρόεδρος
R. Lecourt